

درس خارج فقه مضرت آیت الله مسینی بوشهری (دامت برکاته)

موضوع کلی: فصل فی غسل الجنابة

موضوع جزئی: موجبات جنابت - جماع

سال تحصیلی: ۱۴۰۰-۱۳۹۹

تاریخ: ۲۲ آذر ۱۳۹۹

مصادف با: ۲۶ ربیع الثانی ۱۴۴۲

جلسه: ۴۴

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهیرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

خلاصه جلسه گذشته

سخن در موجبات جنابت بود. عرض شد که دو چیز موجب جنابت می شوند که اولی خروج منی و دومی جماع است. عرض شد که به نظر مرحوم سید (ره)، دومین چیزی که موجب وجوب غسل جنابت می شود، جماع است، هرچند که انزالی صورت نگیرد ولو حشفه یا مقداری از آلت که قطع شده است و به اندازه حشفه باشد در قبل یا دبر داخل شود.

همچنین، عرض شد که بحث مذکور، از چند جهت مورد بررسی قرار گرفته است؛ جهت اول این است که جماع که از آن به التقاء الختائین تعبیر شده است، بنفسه موجب جنابت می شود، هرچند انزالی صورت نگیرد ولو حشفه یا مقداری از آلت که قطع شده است و به اندازه حشفه است در قبل یا دبر داخل شود.

در ادامه به چهار روایت اشاره شد که بر تحقق جنابت به وسیله جماع و به صرف دخول به مقدار حشفه و عدم لزوم انزال دلالت داشتند.

همچنین، عرض شد که روایاتی نیز وارد شده اند که وجوب غسل را متوقف بر انزال دانسته اند، یعنی از این روایات استفاده می شود که جنابت در فرضی محقق می شود که انزال صورت بگیرد و این روایات با روایات چهارگانه ای که به آنها اشاره شد، منافات دارند چون در آن روایات چهارگانه، وجوب غسل، متوقف بر انزال الماء نشده بود و صرف دخول به مقدار حشفه موجب جنابت و وجوب غسل می شد. به دو روایت در این رابطه اشاره شد.

کیفیت رفع تنافی بین دو دسته روایت مذکور

صحیح این است که گفته شود که دو روایت مذکور [که بر لزوم انزال در تحقق جنابت دلالت می کنند] نمی توانند با روایات چهارگانه ای که بر تحقق جنابت به صرف دخول به مقدار حشفه دلالت دارند، مقابله کنند زیرا حصری که در دو روایت مذکور آمده است [«...إِلَّا فِي الْمَاءِ الْكُبَرِ» و «...وَلَمْ يَرِ الْمَاءُ الْكُبَرُ فَلَيْسَ عَلَيْهِ غُسْلٌ»]، اگر حقیقی باشد، معنایش این است که فقط انزال موجب تحقق غسل جنابت می شود، لکن حصر مذکور، حصر اضافی است، یعنی حصر مذکور، نسبت به مَذی و به تعبیر دیگر نسبت به آنچه از آلت خارج می شود، مطرح شده است، یعنی گویا امام (ع) فرموده است که مایعی که از آلت خارج می شود موجب غسل نمی شود، مگر زمانی که ماء اکبر و منی باشد، یعنی امام (ع) در مقایسه با مایعی که از آلت خارج می شود، بحث ماء اکبر را مطرح کرده است، به این معنا که آن مایعی که خارج می شود باید ماء اکبر باشد تا موجب وجوب غسل گردد. بنابراین، حصر مورد نظر، حصر حقیقی نیست، بلکه حصر اضافی است و ذکر کلمه مَذی در روایت اول [روایت عنبسة بن مصعب] قرینه بر این است که حصر نسبت به آنچه از آلت خارج می شود، می باشد و حصر نسبت به هر چیزی که سبب جنابت و وجوب غسل می شود، نیست تا گفته

شود که فقط انزال، موجب تحقق جنابت و وجوب غسل می‌شود و لذا جماعی که انزالی در آن نباشد، موجب تحقق جنابت و وجوب غسل نمی‌شود.

به علاوه اینکه، الماء الأكبر که صفت و موصوفاند در این دو روایت [دال بر تحقق جنابت به وسیله انزال] ذکر شده‌اند و از این فهمیده می‌شود که حصر مذکور، حصر اضافی است، یعنی الماء الأكبر در مقابل ماء اصغر و نسبت به آن مطرح شده است، یعنی ماء اکبر که موجب غسل جنابت می‌شود نسبت به ماء اصغر آمده است و نسبت به همه موجبات جنابت نیامده است تا گفته شود که جنابت فقط در صورتی محقق می‌شود که ماء اکبر از انسان خارج شود و هیچ چیز دیگری موجب تحقق جنابت نمی‌شود و گفته شود که جماعی که انزالی در آن نباشد، موجب جنابت و وجوب غسل جنابت نمی‌شود زیرا اگر منظور، حصر سبب جنابت در انزال بود و همچنین، منظور، این بود که غسل جنابت فقط با خروج منی واجب می‌شود، اولی و مختصرتر این بود که به جای واژه ماء الأكبر از واژه منی استفاده می‌شد و از اینکه ماء الأكبر به کار رفته است، فهمیده می‌شود که منظور از حصری که به کار رفته است، حصر اضافی است و حصر حقیقی مورد نظر نیست. پس چون حصر مورد نظر، حصر اضافی است، سبب جنابت منحصر در انزال نیست، بلکه جماع [بدون انزال] نیز سبب حصول جنابت است.

بر فرض که مطلب مذکور [، مبنی بر اضافی بودن حصر] پذیرفته نشود و گفته شود که بین دو دسته روایاتی که ذکر شد تعارض وجود دارد، روایاتی که بر وجوب غسل به واسطه التقاء الختانین دلالت دارند، اخذ می‌شوند زیرا اصحاب از روایات نافیه [، یعنی روایاتی که تحقق جنابت با جماع را نفی می‌کنند] اعراض کرده‌اند و در نتیجه این روایات از اعتبار ساقط می‌شوند، به علاوه اینکه روایاتی که بر نفی جنابت از طریق جماع [بدون انزال] دلالت دارند و سبب جنابت را منحصر در انزال می‌دانند با کتاب الله [«...وَأُولَاَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا...»]^۱ که بر وجوب تیمم بدل از غسل در هنگام آمیزش با زنان دلالت دارد، مخالف است زیرا طبق آیه مذکور، تیمم بدل از غسل، با آمیزش و جماع واجب می‌شود و بر انزال الماء متوقف نشده است و مفاد این آیه با روایات چهارگانه‌ای که صرف جماع و دخول به مقدار حشفه [بدون انزال] را موجب جنابت می‌دانستند، موافق است، در نتیجه روایات دسته اول که بر جنابت به صرف دخول به مقدار حشفه دلالت دارند بر دسته دوم که حصول جنابت را منحصر در انزال الماء می‌دانند مقدم می‌شوند.

جهت دوم، این است که اگر ما بودیم و روایات صحاحی که در رابطه با وجوب غسل به خاطر اذخال و ایلاج وارد شده‌اند، باید گفته می‌شد که غسل جنابت یا به مطلق اذخال و ایلاج واجب می‌شود، هرچند که اذخال و ایلاج کمتر از مقدار حشفه باشد یا به خصوص اذخال متعارف واجب می‌شود، یعنی اگر ما بودیم و فقط روایات صحیحی که در رابطه با لزوم غسل جنابت از طریق اذخال و ایلاج وارد شده‌اند، عرض می‌شد که یا صرف تحقق مطلق اذخال و ایلاج، هرچند به کمتر از مقدار حشفه باشد، موجب وجوب غسل می‌شود یا اینکه گفته می‌شد که خصوص اذخال متعارف که اذخال تمام آلت است [و مناسب با ایلاج است]، موجب وجوب غسل می‌شود که در این صورت، اذخال حشفه برای وجوب غسل کفایت نمی‌کند، بلکه مطلق اذخال و ایلاج موجب وجوب غسل می‌شود، هرچند که کمتر از مقدار حشفه داخل شود یا اینکه غسل جنابت با خصوص اذخال و ایلاج متعارف واجب می‌شود که در این صورت، دخول تمام آلت موجب وجوب غسل خواهد شد و صرف دخول حشفه موجب غسل نخواهد شد. لکن

روایاتی وجود دارند که محدوده اذخال و ایلاج را مشخص کرده‌اند و از این روایات استفاده می‌شود که منظور از اذخال و ایلاج، اذخال به مقدار حشفه است و دخول بیشتر از مقدار حشفه برای تحقق جنابت، واجب نیست و دخول کمتر از مقدار حشفه نیز موجب غسل نمی‌شود که روایت ذیل از آن جمله است؛

عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ يَعْنِي ابْنَ بَزِيعٍ؛ قَالَ: سَأَلْتُ الرَّضَا (ع) عَنِ الرَّجُلِ يُجَامِعُ الْمَرْأَةَ قَرِيباً مِنَ الْفَرْجِ فَلَا يُنْزِلَانِ مَتَى يَجِبُ الْغُسْلُ، فَقَالَ: «إِذَا التَّقَى الْخِتَانَانِ فَقَدْ وَجَبَ الْغُسْلُ»، فَقُلْتُ: التَّقَاءُ الْخِتَانَيْنِ هُوَ غَيْبُوبَةُ الْحَشْفَةِ؟ قَالَ: «نَعَمْ»^۱.

مقتضای روایت مذکور و امثال آن، این است که غسل جنابت به واسطه دخول به مقدار حشفه واجب می‌شود و به دخول کمتر از آن واجب نمی‌شود، کما اینکه دخول بیش از مقدار حشفه نیز در تحقق غسل جنابت دخالتی ندارد.

«الحمد لله رب العالمين»

۱. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعة، ج ۲، کتاب الطهارة، ابواب الجنابة، باب ۶، ص ۱۸۳، ح ۲.